

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Тетяна Матвійчук

**ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ
В ЗАРУБІЖНІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЇ**

Навчальний посібник

**Львів
Видавець Марченко Т. В.
2024**

УДК 159.923

ББК 88.5

М 33

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту (Протокол № 1 від 17 вересня 2020 року)

Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів

Рецензенти:

Потапчук Є.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Хмельницького національного університету.

Коваль Л.М. – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, ректор Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту.

Комарницький І.М. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу і менеджменту Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту.

Матвійчук Т. В.

Теорії особистості в зарубіжній та українській психології: Навчальний посібник. – Львів: Видавець Марченко Т. В., 2024. – 500 с.

У посібнику представлено фундаментальні та модерні психологічні теорії особистості, висвітлено підходи та концептуальні відмінності представників різних психологічних шкіл до структури особистості. В окремому розділі розглянуто надактуальну для сервісної економіки тему - психологію особистості у бізнесі, що становитиме особливий інтерес для науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти закладів вищої освіти економічного профілю. Тестовий інструментарій, консолідований у останньому розділі посібника стане у нагоді при діагностиці та самодіагностиці акцентуації, здібностей, схильностей, мотивації особистості.

Підібрані автором матеріали допоможуть студентам успішно засвоїти найсуттєвіші наукові положення про природу особистості, практично оволодіти навичками психологічного аналізу особистості у різних сферах життєдіяльності.

УДК 159.923

ББК 88.5

ISBN 978-617-7937-69-1

©Матвійчук Т. В. 2024

© Видавець Марченко Т. В., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

8

РОЗДІЛ 1. КЛАСИЧНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1. Феномен особистості в психології.	11
1.1. Визначення особистості.	11
1.2. Співвідношення обсягів понять: «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».	13
1.3. Теорії особистості: їх роль, функції та класифікації.	19
1.4. Теорія особистості В.Джемса.	27
Роздуми над темою	30
Питання для самоконтролю	30
Література	30
Тема 2. Особистість у психоаналітичних теоріях	33
2.1. Теорія людської особистості З.Фрейда.	33
Внесок Анни Фрейд у теорію психоаналізу	41
2.2. Теорія об'єктних відносин Мелані Кляйн	48
2.3. Особистість у аналітичній психології К.Г.Юнга	52
2.4. Індивідуальна психологія А.Адлера	61
2.5. Теорії особистості у соматичній психології та тілесній психотерапії В.Райха та О.Лоуена.	69
Роздуми над темою	84
Питання для самоконтролю	84
Література	85
Тема 3. ЕГО-психологія і пов'язані з нею теорії особистості	87
3.1. Ерік Еріксон: теорія психосоціального розвитку особистості.	87
3.2. Еріх Фромм: теорія відчуження особистості.	95
3.3. Карен Хорні: соціокультурна теорія особистості	99
3.4. Психосинтез Р. Асаджіолі	106
3.5. Концепція трансактного аналізу Е.Берна.	113
Роздуми над темою	119
Питання для самоконтролю	120
Література	121
Тема 4. Біхевіористичний та соціально-когнітивний напрямки у дослідженні особистості	123

4.1. Погляди на особистість у теорії біхевіоризму: теорія оперантного навчіння Берреса Фредеріка Скіннера.	123
4.2. Теорія соціального навчіння Джуліана Роттера	129
4.3. Соціально-когнітивна теорія особистості Альберта Бандури.	134
4.4. Когнітивний напрямок у теорії особистості Джорджа Келлі.	137
Роздуми над темою	143
Питання для самоконтролю	143
Література	143
Тема 5. Особистість у гуманістичній психології та близьких до неї теоріях.	145
5.1. Гуманістичний напрямок у психології особистості	145
5.2. Потяг до самоактуалізації у теорії А.Маслоу.	147
5.3. Феноменологічний напрямок у теорії особистості Карла Роджерса	154
5.4. Теорія особистості Гордона В.Оллпорта	161
Роздуми над темою	167
Питання для самоконтролю	167
Література	167
Тема 6. Теорії особистості представників інших психологічних шкіл 20-го століття	169
6.1. Психологічна теорія поля Курта Левіна	169
6.2. Особистість у екзистенціальній психології Ролло Мея	173
6.3. Особистість у логотерапії В.Франкла	175
Роздуми над темою	178
Питання для самоконтролю	178
Література	178
РОЗДІЛ II. ОСОБИСТІСТЬ У РАДЯНСЬКІЙ ТА ПОСТРАДЯНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЇ	
Тема 7. Дослідження особистості вітчизняними психологами наприкінці ХІХ – початку ХХ століття	177
7.1. Теоретичне уявлення про особистість в об'єктивній психології та рефлексології В.М.Бехтерева	177
7.2. Вивчення особистості в процесі становлення культурно-історичної теорії Л.С.Виготського	188
7.3. Особистість у психологічній теорії відношень	195

В.М.Мясищева	
Роздуми над темою	206
Питання для самоконтролю	206
Література	206
Тема 8. Особистість у радянській психології другої половини ХХ століття	208
8.1. Особистість у філософсько-психологічній концепції С.Л. Рубінштейна.	209
8.2. Проблема індивідуальності у працях Б.Г.Ананьєва і В.С. Мерліна	215
8.3. Філософські та психологічні аспекти проблеми особистості у наукових творах Г.С. Костюка.	226
8.4. Динамічна функціональна психологічна теорія особистості К.К. Платонова.	233
8.5. Структура особистості О.Г.Ковальова	244
8.6. Соціально-психологічна теорія особистості А.В.Петровського.	245
Роздуми над темою	255
Питання для самоконтролю	255
Література	256
Тема 9. Основні погляди на особистість у сучасних українських психологічних дослідженнях	257
9.1. Генетико-психологічна теорія народження, зростання та існування особистості С.Д. Максименко	257
9.2. Культурно-психологічна теорія особистості В.В. Рибалка як спроба синтезу вітчизняних і зарубіжних теорій особистості.	265
Роздуми над темою	277
Питання для самоконтролю	277
Література	278
РОЗДІЛ III. ОСОБИСТІСТЬ В БІЗНЕСІ	
Тема 10. Теорії мотивації: сутність основних концепцій	279
10.1.Змістовні теорії мотивації	279
10.2. Процесуальні теорії мотивації	280
Роздуми над темою	302
Питання до самоперевірки	333

Література	334
Тема 11. Особистість у бізнесі	336
11.1. Екскурс у історію підприємництва	336
11.2. Суб'єкти бізнесу: учасники та рольовий репертуар	343
11.3. Підходи до визначення типології підприємців	353
11.4. «Біографія» типового підприємця (аналіз досліджень)	358
11.5. Психологічний портрет підприємця	374
11.6. Психологічний портрет менеджера	387
11.7. Психологічний портрет найманого працівника	394
Роздуми над темою	405
Питання до самоперевірки	405
Література	405
Тема 12. Фактори особистісної та професійної успішності	408
12.1. Успіх як категорія психології особистості	408
12.2. Критерії особистісної та професійної успішності	410
12.3. Соціально-психологічні умови успішної особистості	416
12.4. Особистісні концепції досягнення успіху	428
12.5. Як досягти успіху? Поради та рекомендації	436
Роздуми над темою	446
Питання до самоперевірки	446
Література	448
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	448
ДОДАТКИ	455
Методика виявлення типологічних особливостей особистості (за К. Г. Юнгом)	455
Методи психосинтезу	458
Методика діагностики рівня суб'єктивного контролю (РСК)	460
Дж. Роттера	
Тест-індекс життєвої задоволеності	467
Методика Т. Елерса «Мотивація до успіху»	468
Методика Шуберта «Діагностика ступеню готовності до ризику»	473

Методика Т. Елерса «Діагностика мотивації до уникнення невдач»	477
Мотиваційний профіль працівника	484
Тест «Підприємницькі здібності»	498

Тетяна Матвійчук

**ТЕОРІЇ ОСОБИСТОСТІ
В ЗАРУБІЖНІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЇ**

Навчальний посібник

Підписано до друку 12.02.2021.
Формат 60x84/16. Папір друк. №2. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк. арк. 29.06.

ПП «Магнолія – 2006»
а/с 431, м. Львів-53, 79053, Україна
Тел.: +380503701957; E-mail: richa1938@ukr.net
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року, видане
Державним комітетом телебачення і радіомовлення
України

Надруковано у друкарні видавництва «Магнолія 2006»